

43. savjetovanje Hrvatskog arhivističkog društva,

Trogir, 15-17. listopada 2008.

U Trogiru je od 15. do 17. listopada 2008. održano 43. savjetovanje Hrvatskog arhivističkog društva pod nazivom *Zanimanje arhivist*. Zajednički su ga organizirali Hrvatsko arhivističko društvo i Državni arhiv u Splitu.

Predsjednica Hrvatskog arhivističkog društva Deana Kovačec pozdravila je sve nazočne, predstavila domaćina skupa Državni arhiv u Splitu, načelnika Odjela za arhivsku djelatnost Ministarstva kulture RH, goste iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Slovenije i Vojvodine te otvorila savjetovanje.

Predavanja su se održavala dva dana u četiri tematske sjednice. Teme predavanja bile su na tragu aktualnih arhivskih pitanja na globalnoj razini: potrebe za standardizacijom zakona i propisa, cjeloživotnom obrazovanju, zaokruženo s etičnošću u poslu i struci.

Standardizacija arhivske struke

Dobrodošlicu na 43. savjetovanje zaželjela je ravnateljica Državnog arhiva u Splitu dr. Nataša Bajić Žarko i održala predavanje na temu *Zanimanje arhivist*. Započela je od značenja arhivskog gradiva kao dokaznog sredstva koje štiti prava države i pojedinca, te definiranja dobro uređene arhivske službe koja štiti, čuva, predstavlja, obrađuje i daje na korištenje arhivsko gradivo te vrednuje i nadzire gradivo u nastajanju. Dala je presjek razvoja zvanja arhivist kroz povijest, njegova obilježja i izazove suvremenih tekovina i na kraju se izjasnila za neophodnu izgradnju identiteta struke i zvanja arhivista u društvenoj afirmaciji.

U drugom izlaganju prisutnima se obratio dr. Stjepan Ćosić, ravnatelj HDA s temom *Arhivisti u digitalnom okruženju*, polazeći od medija kao poruke, utjecaja masovnih medija prije digitalnih oblika, borbe za dominacijom nad medijima, brzinom promjena, medijskim tranzicijama i problemima pitanja dostupnosti informacija na digitalnim medijima i njihove vjerodostojnosti. U današnje vrijeme stupanj društvene moći i utjecaja ovisi u velikoj mjeri o kontroli nad medijima. Osvrnuo se i na aktualan trend suradnje arhiva, muzeja i knjižnica, usklađivanja standardâ i zajedničkih tehnoloških rješenja te edukacije potrebne za taj kontekst. Istaknuo je potrebu uključivanja raznih struka u službi arhiva. Na kraju izlaganja zaključio je da bez obzira na to što se tehnike rada arhivista mijenjaju, posao arhivista trajno ostaje isti.

Stručnom kompetencijom (*Što se može ili treba očekivati od arhivista?*) pozabavio se Jozo Ivanović (HDA). Postavio je pitanja: Što je, ako uopće postoji zvanje arhivist? U kojem kontekstu, s kojim kompetencijama i u kakvim zadanim parametrima trebamo promatrati i tražiti arhivista? Naveo je kontekste vanjskih i unutarnjih čimbenika s njihovim elementima. Kompetencije je promatrao sa strukovnog i funkcionalnog pristupa unutar kategorija promjenjivosti, provjerljivosti,

mjerljivosti, ponovljivosti i predvidljivosti. A sve to u okviru primjera svjesne i nesvjesne kompetencije i nekompetencije.

Predavanje na temu *Standardizacija upravljanja arhivskim gradivom u digitalnom obliku* održao je Tomislav Čepulić (HDA). Ukazao je na zahtjeve novog vremena pred arhivistima vezane za elektronske dokumente. Naveo je prednosti i nedostatke elektronskih dokumenata, postupanje s elektronskim dokumentima u odnosu na dokumente na papiru, trenutno stanje u Hrvatskoj vezano za tu vrstu dokumenata te prijedloge za poboljšanje rukovanja s elektronskim dokumentima i utjecaj na spisovodstveni sustav elektronskih dokumenata i njihovo preuzimanje. Uz napomenu da postojeći zakoni i propisi o elektronskim dokumentima ne pokrivaju materiju u cijelosti.

Primjenu novog sustava obrazovanja u arhivskoj struci - zvanjima pojasnila je Pavica Antolović (HDA). Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/2003) i Zakonom o izmjenama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 174/2004) ipak nije riješen krajnji obrazovni proces. Primjena Zakona za društveni sektor je obvezna, a privatni sektor nije obvezan u primjeni ovih propisa. Novi sustavi visokog obrazovanja dijele se na: sveučilišne studije (prvostupnik, magistar struke, doktor znanosti ili umjetnosti) i stručne studije (prvostupnik, stručni specijalist). Naglasila je kako se arhivski zakon mora promijeniti i uskladiti s novim sustavom obrazovanja, nazivima i stupnjevima zvanja. Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju stupio je na snagu u siječnju 2008. godine.

Iz arhivistike i arhivske prakse

Ivana Prgin (DAZG) izlagala je o XL. međunarodnoj konferenciji Okruglog stola o arhivima/CITRA održanoj 12-17. studenoga 2007. u Québecu u Kanadi. Organizatori ove konferencije bili su Međunarodno arhivsko vijeće (MAV), Nacionalna knjižnica Québeca, Arhiv Québeca i Arhiv Kanade. Cilj skupa je bio da se i u nekongresnim godinama održavaju kontakti. Tema je obuhvaćala suradnju zbog očuvanja različitosti. Predavanja su se doticala strukovnih teorija i praksi arhiva, knjižnica i muzeja na početku 21. stoljeća, njihovih sličnosti i razlika. Posvećena je pozornost mogućnostima boljeg upravljanja informacijama i osvrtnu na budućnost međunarodne suradnje arhiva, knjižnica i muzeja. Na kraju skupa održana je godišnja skupština MAV-a te usvojena rezolucija. Utvrđen je i Međunarodni dan arhiva 9. lipnja, kao spomen na osnivanje MAV-a.

O XVI. međunarodnom arhivskom kongresu u Kuala Lumpuru, održanom 21-26. srpnja 2008. upoznala nas je Silvija Babić (HDA). Kongres su organizirali MAV i Malezijski nacionalni arhiv s naslovnom temom *Arhivi, upravljanje i razvoj*. Prisustvovalo je oko 1300 sudionika iz 150 zemalja. Rad se odvijao u paralelnim sjednicama, nije bilo podtematske organizacije kongresa. Teme predavanja su se doticale najaktualnijih arhivskih pitanja. Određeno je šest osnovnih strateških ciljeva MAV-a: djelovanje na porast svijesti, praćenje utjecaja upotrebe

novih tehnologija, unapređivanje sposobnosti arhivista i spisovoditelja, jačanje mreže MAV-a, poboljšanje efikasnosti rada i odgovornosti MAV-a i izgradnja suradnje. Najavljen je sljedeći, XVII. međunarodni arhivistički kongres koji će se održati 2012. godine u Brisbainu u Australiji.

Vlatka Lemić (HDA) predstavila je *Dvije godine rada u sustavu ARHiNET-a* i drugu verziju 2.0. Izvijestila je da su svi državni arhivi te mnogi imatelji i stvaratelji arhivskog gradiva unijeli u ARHiNET podatke o svojim fondovima. Uvedena je dostava podataka elektronskim putem.

Hrvoje Čabrajić (Avicena) izvijestio je da su se ARHiNET-u kontinuirano dodavale nove funkcionalnosti. U verziji 2.0 su tri baze podataka: baza podataka za unos gradiva, baza za vanjsko pretraživanje i baza povijesti svih unosa i promjena.

O *MATRI projektu o arhivima: aktivnostima i rezultatima* izlagali su Jozo Ivanović (HDA) i Eric Ketelaar (Nizozemska). MATRA je bila dvogodišnji bilateralni projekt financiran od Vlade Kraljevine Nizozemske u suradnji s Ministarstvom kulture RH i HDA, koji je obuhvaćao veći broj aktivnosti: usklađivanje stroja arhivskih ustanova, usklađivanje arhivskog zakonodavstva, usvajanje i primjena europskih preporuka i stupnjeva stručnog osposobljavanja za ravnopravno sudjelovanje u europskim programima i projektima. MATRA je završila svoj rad u prosincu 2008, zaključno s travnjem 2009. na konferenciji u Dubrovniku. Glavni postignuti rezultati su da je Ministarstvo kulture u RH povećalo broj područnih arhiva na 18 i da svi arhivi sudjeluju u projektima. Predstavljani su i pilot-projekti koji su održani u HDA. Ukratko su nas s njima upoznali njihovi koordinatori: s pilot- projektom zaštite gradiva Jozo Ivanović, s pilot-projektom vrednovanja Silvija Babić, s pilot-projektom digitalizacije Tomislav Cepulić i s projektom radionica oblikovanja, kontinuiranog obučavanja/učenja, sređivanja, opisa i primjena standarda ISAD (G)-a Rajka Bućin.

U Akademiji lijepih umjetnosti i dizajna u Bratislavi održana je ljetna škola pod nazivom *Osnove konzervacije fotografija* od 21. srpnja do 8. kolovoza 2008. Sudionici iz Hrvatske, Martina Kelava i Hrvoje Gržina (HDA), predstavili su trogodišnji program koji obuhvaća: očuvanje kulturne baštine, obrazovanje za konzervaciju i restauraciju fotografija i prenošenje znanja na druge pojedince i ustanove. Ukratko rečeno, osnove konzervacije fotografija tijekom procesa počinju od identifikacije fotografskih procesa i tehnika; planiranja zaštite zbirki fotografija; čišćenja, čuvanja i izlaganja fotografija i dokumentiranja zbirki fotografija.

Luka Abrus (stručnjak iz Microsofta Hrvatske), prikazao je *Nove Microsoftove tehnologije*: Photosynth - tehnologiju za sintezu fotografija, Silverlight - tehnologiju za prikaz fotografija u 3D prostoru na web-stranicama, mogućnost njihove primjene u arhivima i načine kako se te nove tehnologije mogu primijeniti u praksi. Program ne radi razliku u kvaliteti fotografija. Predložio je da se i arhivi predstave javnosti na internetu na www.photosynth.net.

Izet Šabotić, ravnatelj kantonalnog arhiva u Tuzli, izlagao je na temu *Standardizacija arhivske djelatnosti u Bosni i Hercegovini*. Naglasio je da je težnja arhivista u BiH ujednačavanje i provođenje arhivskih postupaka s ciljem podizanja kvalitete arhivske djelatnosti i usklađivanja nacionalnih normi s međunarodnima te primjenjivanje ISAD(G) i ISO standarda, iako u praksi ima problema s tom provedbom. Novo ustrojstvo arhivske službe je nefunkcionalno i ne daje željeni učinak zbog specifičnog ustroja BiH. Također, u procesu vrednovanja arhivskog gradiva ne mogu se primjenjivati međunarodni standardi, posebno za ratno gradivo od 1992. do 1995. godine.

Siniša Parović, predstavio je temu *Web 3.0. Što donosi budućnost?* Web 1.0. se svodio na digitalizaciju i objavljivanje, Web 2.0. definira standarde i izradu web stranica, a Web 3.0. je uveden kao hipoteza.

Kako iskoristiti snagu socijalnih mreža? ukratko nam je prikazao Bartul Bonačić.

Cjeloživotno obrazovanje arhivskih djelatnika

Izazove i rizike moderne arhivistike: očuvanje e-baštine predstavio je Hrvoje Stančić s Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Autor je naglasio da je jedan od primarnih zadataka moderne arhivistike potaknuti svijest o očuvanju kulturne baštine u elektroničkom obliku. U tom kontekstu potrebna je odgovarajuća edukacija arhivskih djelatnika, uspostavljanje standardnih postupaka u primjeni metoda rada s e-baštinom, te zakoni koji će regulirati autorska prava, autentičnost, zaštitu i korištenje elektronskih dokumenata.

GenY radnici - nova generacija arhivskih djelatnika bila je tema Branke Molnar (DAZG). Održala je predavanje o generacijama cjelokupne današnje radne snage u arhivima. Generacije su prikazane sa svojim karakternim osobinama koje su formirane i uvjetovane razdobljima njihova rođenja, odrastanja, obrazovanja, radnih i političkih zbivanja i promjena u globalnom svijetu. Najveći naglasak je na tzv. generaciji Y koja je najmlađa i za koju se smatra da je odgojena, obrazovana i pripremljena za današnje radno tržište, brze promjene, nova zvanja, suvremene tehnike i tehnologije.

Temu *Arhiviranje gradiva i organizacija civilnog društva - iskustva Ureda za udruge* izložila je Marina Lohert u tri razvojne faze. Ured za udruge osnovan je 1. listopada 1998. godine, a zadaća mu je razvoj suradnje Vlade RH s nevladinim, neprofitnim sektorom. Registrirano je oko 35.000 udruga, organizacija civilnog društva i dr. Gradivo je većinom ulazno, od strane tijela javne vlasti, kao nacrti i propisi, ali i izlazno, kao molbe za očitovanja, izvještaji, molbe za financijsku potporu, publikacije, pozivi na događanja. Udruge kao stvaratelji su privatne pravne osobe, mada se dijelom financiraju iz državnog proračuna.

Integrirani sustav arhiviranja u INI d.d. predstavila je Ljiljana Katičić i naglasila da je INA vertikalno integrirana kompanija. Ima svoj novi pravilnik o

zaštiti arhivskog i registraturnog gradiva, popise trajnoga arhivskog gradiva, uređen prostor, te provodi vrednovanje i izlučivanje.

Etika i struka

O *ethosu arhivista* izlagao je Tomislav Škrbić (DASK). Rad sadrži promišljanje autora o smislu etike u arhivistici, s osvrtom na shvaćanje etike od antičkog do suvremenog doba. Etika je u grčkom društvu bila jedinstvo prirode i slobode etičkih pravila i zakonskih normi. Suvremena praksa razlikuje moralnost i legalnost, zakon i etika su različite kategorije, što je potvrda općega mišljenja i ustaljene životne prakse.

Dražen Kušen (DAOS) održao je predavanje na temu *Etika odgovornosti u arhivskoj struci*. Posebno se dotaknuo odnosa etike u pragmatičnom kontekstu s arhivskom strukom. Smatra da je potrebna trajno prisutna odgovornost, kako osobna tako i kolektivna. Moguće smjernice na razini struke su oblikovanje jedinstvenih standarda i brendiranje struke. Na osobnoj razini svaki djelatnik trebao bi poraditi na svjesnoj odgovornosti i trajnom usavršavanju kao doprinos u stvaranju nove slike o arhivskoj struci.

Etički kodeks arhivista - mehanizam samoregulacije arhiva, prikazao je Zoran Stanković (DARI). MAV je na XIII. međunarodnom arhivskom kongresu u Pekingu 1996. godine usvojilo Etički kodeks arhivista. Kodeks je dostupan svim zaposlenicima državnih arhiva. Autor je ukazao da nije donijet interni etički akt ni u jednom arhivu i smatra da i pored nejednakih uvjeta rada u državnim arhivima i nepostojanja standarda struke, osnova etičkog kodeksa treba zaživjeti u svakodnevnom radu u svim arhivima, sa svim elementima koje etika podrazumijeva.

Utjecaj etike na arhive rad je Živane Heđbeli (Vlada RH). Autorica je sažela razvoj i promjene arhivâ, s naglaskom na globalizaciju koja teži automatizaciji rada i novim načinima predstavljanja arhivskog gradiva. Smatra da etika pomaže u definiranju svrhe profesije i temeljno je pitanje vrijednosti. Teži načelu pravilnog ili dobrog ponašanja, provođenju pravila i standardâ koji reguliraju ponašanje članova jedne zajednice. Etika nije istovjetna s pravom. Nema univerzalnih etičkih načela koja vrijede u svako doba i za svako društvo.

Problem prikupljanja memoarskog gradiva na primjeru Domovinskog rata, konkretan je primjer primjene etike u radu što su ga prikazali Ante Nazor i Ana Holjevac Tuković (HMDCDR). Ovaj program obuhvaćao je nadopune novih i nepoznatih aspekata poznatih događaja iz Domovinskog rata. To je usmena predaja kao vrijedan izvor za povijesnu znanost. Osnovna načela u prikupljanju memoarskog gradiva bila su etičnost i stručnost u prikupljanju, težilo se izbjegavanju subjektivnosti metodološkim pristupom, ispitivan je rezultat međusobnih odnosa ispitivača i intervjuiranih. Glavni problem predstavljala je provjera subjektivnosti i istinitosti podataka. Memoarsko prikupljanje potrebno je posebno za

razdoblje početka Domovinskog rata za koje ne postoje pisani ni audio zapisi, te za slabije dokumentirane ratne događaje.

Nakon izlaganja održan je Okrugli stol. Savjetovanje je uključivalo i obilazak Državnog arhiva u Splitu i znamenitosti gradova Trogira, Solina i Splita.

Sva predavanja s ovog skupa bit će objavljena u posebnom izdanju Radova HAD.

Angelika Milić